

Er referens
u.remissvar@regeringskansliet.se
U2024/00153

Vår handläggare
Christina Engström

Remissvar gällande promemorian Ökad kompetens i säkerhetsfrågor vid universitet och högskolor

Sammanfattning av FOI:s synpunkter

Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) har – från de utgångspunkter myndigheten har att beakta – följande synpunkter på promemorian.

Utredningen har fått i uppdrag att fokusera på att höja kompetenser inom lärosätenas styrelser, men ska även bedöma om det finns behov av ytterligare åtgärder för att öka universitetens och högskolornas kompetens i säkerhetsfrågor, och i så fall föreslå sådana åtgärder.

Utredningens fyra förslag för att öka lärosätenas kompetens i säkerhetsfrågor avser just främst att säkerställa styrelsernas och rektorernas kompetens. Säkerhetsklassade befattningar som rektorer och styrelseordföranden samt introduktionsprogram och kompetenshöjande insatser gentemot rektorer och styrelseledamöter utförda av Forsvarshögskolan är viktigt, men det är avgörande att även verksamheten i stort har den kompetens som krävs.

Ett antal åtgärder har genomförts för att öka kompetensen i stort inom lärosätena (såsom t.ex. att varje lärosäte övergripande ska redogöra för hur det har arbetat för att förvalta och utveckla sin informationssäkerhet och för hur det planerar för att

möta framtida behov och att anslaget ökat för uppdragsutbildning inom säkerhetsskydd för FHS) och andra arbetar man med (såsom t.ex. vad avser främjande av ansvarsfull internationalisering). De kompetenshöjande effekterna av dessa åtgärder verkar dock ännu inte påtagligt synbara.

Utredningen föreslår en ytterligare utredning kring hur en stödfunktion ska upprättas, en stödfunktion som ska fungera som stöd för ledning men även för enskilda forskare. Detta anser FOI vara ett utmärkt förslag.

FOI tillstyrker utredningens förslag till åtgärder för att stärka kompetensen inom säkerhetsfrågor vid de svenska lärosätena, men vill lämna några kommentarer.

Yttrande

FOI har i tidigare remissvar instämt i utredningens rekommendation att samtliga lärosäten bör utföra säkerhetsskyddsanalys.

FOI har redan kommenterat de förslag som ges i avsnitt 7.1 och 7.2. Nedan kommenteras de ytterligare förslag som ges i 7.3 och 7.4 och avsnitt 8 om placering i säkerhetsklass.

Avsnitt 7.3 Förslag om uppdrag till Förvarshögskolan att genomföra kompetensutvecklande insatser

FOI tillstyrker förslaget, men vill betona vikten av kompetensutveckling av anställda i stort. Det är ute i verksamheten som man planerar forskningsprojekt, forskningssamverkan och anställer medarbetare och där behövs en grundläggande säkerhetskompetens, medan vissa stöd- och specialistfunktioner behöver ha extra god kompetens. FOI bedömer att det kan behövas ytterligare utbildningsresurser än de Förvarshögskolan kan erbjuda.

Avsnitt 7.4 Regeringen bör utreda hur en stödfunktion kan etableras

FOI tillstyrker förslaget.

Idén om en funktion dit enskilda forskare och verksamhetsutövare kan vända sig för att få stöd i tillämpningen av säkerhetsskyddslagstiftningen är utmärkt. En nationell stödfunktion kan ge enhetligt stöd åt stora som små lärosäten, vilket är av stor vikt. Utmaningarna i att försöka hitta best-praxis eller ens förslag på tillämpning i en viss situation återfinns hos många verksamhetsutövare. En stödfunktion kan också vara en plats att omsätta tillsynsmyndigheters vägledning i ett mer verksamhetsnära sammanhang utan att riskera deras opartiskhet i förhållande till tillsynsobjekten. Hur denna stödfunktion ska verka för att ge ett samordnat stöd i dessa frågor utifrån

bland annat uppdraget rörande ansvarsfull internationalisering är en fråga att utreda vidare. Det finns dock redan nu trängande behov att snabbt få tillgång till kompetent rådgivning.

Utredningen påtalar vikten av proportionalitet och balans i fråga om de skyddsåtgärder som vidtas, eftersom alltför långtgående åtgärder kan få oönskade konsekvenser i form av exempelvis ökad misstänksamhet och diskriminering. FOI instämmer i att de legala verktyg som står till en verksamhetsutövares förfogande vid utformningen av sitt säkerhetsskydd är kraftfulla och därmed kräver mycket god kunskap om de bakomliggande hoten för att användas på ett rättssäkert vis. Under 2023 gjorde Säkerhetspolisen en framställan till Regeringen avseende att skärpa kraven på uppgifter som ska bedömas vid säkerhetsprövning. Av framställan framgår att en del av syftet var att ge verksamhetsutövare större mod att diskvalificera sökande till tjänster i säkerhetskänslig verksamhet pga. kopplingar till utlandet. Enligt Säkerhetspolisen behövdes detta för att undvika motsatsen där man av rädsla för att anklagas för olaglig diskriminering hellre tar en okänd säkerhetsrisk. Den grundläggande orsaken till verksamhetsutövarnas oro (och därmed försiktiga agerande) konstateras av Säkerhetspolisen i framställan bero på bristande kompetens avseende hoten. Trots denna insikt föreslogs inga kompetenshöjande åtgärder eller åtgärder i form av stöd till verksamhetsutövarna. Det är dock viktigt att hålla i minnet att säkerhetsskyddslagens möjligheter till diskriminerande åtgärder syftar till skydd av den säkerhetskänsliga verksamheten på grundval av identifierade sårbarheter. Generella kompetenshöjande åtgärder inom säkerhetsskydd krävs alltså, inte bara för lärosätestyrelser och personal, för att möjliggöra en effektiv och rättssäker tillämpning av säkerhetsskyddslagen. I Utredningen om vissa säkerhetsskyddsfrågor påtalades vikten av att stärka tillgången på kompetens inom säkerhetsskyddsområdet i Sverige. Utredningen berörde både behovet av kompetens hos verksamhetsutövarna och behovet av och skillnaden mellan vägledning och rådgivning. Se SOU 2018:82 kap 8.17 och 11.4.5.

Informationssäkerhet:

I detta avsnitt noterar utredningen Riksrevisionens rekommendation avseende samverkan på informationssäkerhetsområdet mellan universitet och högskolor. Rekommendationen är bra, däremot anser FOI att det behövs en samverkande ordning för informationssäkerhet inom all statlig verksamhet. Det saknas vitala delar i styrningen av informationssäkerhet inom statlig verksamhet. Exempelvis saknas gemensamma klassificeringsmodeller vilket gör att modeller som tas fram i avgränsade sammanhang riskerar att resultera i suboptimering. Förslaget kan alltså, även om det bör genomföras, tjäna som en påminnelse om att Sverige behöver upprätta en nationell modell för informations- och cybersäkerhet på samma sätt som

många av de nationer och mellanfolkliga organisationer vi samarbetar med. En sådan modell bör innefatta all information och inte avgränsas till säkerhetsskyddsområdet.

FOI bedömer det särskilt angeläget med nationell samordning avseende krav på informationsförsörjning och informationssäkerhet vid anskaffning av verksamhetskritisk infrastruktur eller upphandling av externa informationssystem och tjänster. Det finns idag en begränsad förmåga att identifiera och agera på risker nationellt eller inom en viss sektor.

Avsnitt 8.3 Regeringen bör besluta om säkerhetsprövning av rektorer

FOI tillstyrker rekommendationen att regeringen bör säkerhetspröva rektorer vid lärosäten som bedriver säkerhetskänslig verksamhet. Utredningen rekommenderar vidare att rektor och styrelseordförande då normalt ska vara placerade i säkerhetsklass 3. FOI menar att det bör vara upp till regeringen att bedöma säkerhetsklass vid varje särskild utnämning.

Såsom myndighetschef och därmed ytterst ansvarig för den operativa verksamheten måste rektor kunna ha tillgång till tillräcklig information, vilket för vissa lärosäten skulle kunna innebära information som kräver en högre säkerhetsklass än 3.

Särskilt om krav på medborgarskap för säkerhetsklassad befattning:

I kapitel 8.3 sid 55 anges att "En utländsk medborgare kan enligt 3 kap. 11 § säkerhetsskyddslagen inte ha en anställning i staten som är placerad i säkerhetsklass 1 eller 2.". Kravet på en statlig anställning i säkerhetsklass 1 eller 2 är att den som innehar anställningen har svenskt medborgarskap vilket inte hindrar andra samtidigt medborgarskap. Detta är av viss vikt då det svenska medborgarskapet ges en särskild betydelse i säkerhetsprovningens lojalitetsbedömning (se Prop. 2017/18:89 kap. 8.3.4) och då särskilt för säkerhetsklass 1 och 2.

Utredaren för i kap. 8.3 ett resonemang som synes mynna ut i att på förhand placera befattningen som rektor eller styrelseordförande i säkerhetsklass 3 i syfte att undvika frågan om krav på svenskt medborgarskap. Resonemanget överensstämmer inte med säkerhetsskyddslagen som i 3 kap. 6 § beskriver kriterierna för placering i säkerhetsklass. Resultatet av verksamhetens säkerhetsskyddsanalys och den analys av ett deltagande som görs utifrån analysen visar vilken säkerhetsklass deltagandet ska placeras i. Förfarandet att bestämma vilken säkerhetsklass ett deltagande ska ha för att undvika frågan om medborgarskap riskerar att urholka både betydelsen av och funktionen av säkerhetsprovningen i relation till den analys som visar vilken säkerhetsklass som krävs. I ett scenario där en person utan svenskt medborgarskap söker en anställning som rektor för ett lärosäte och regeringen gjort bedömningen att befattningen placerats i säkerhetsklass 1 eller 2 bör man således acceptera att en tillsättning kan ske endast om regeringen bedömt att detta är lämpligt genom ett

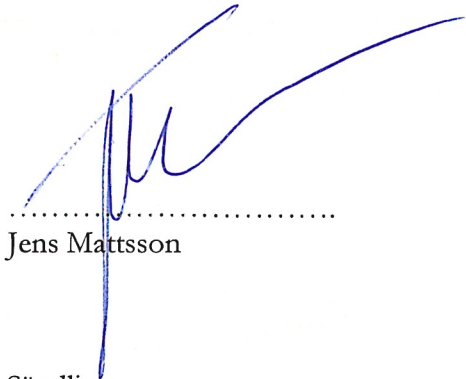
Datum
2024-03-11

Nr FOI-2024-188

undantag från kravet på svenskt medborgarskap. Bedömningen att befattningen placerats i en viss säkerhetsklass grundar sig i den säkerhetskänsliga verksamhet som bedrivs och som rimligen förtjänar det säkerhetsskydd som lagen föreskriver.

Detta remissvar har beslutats av generaldirektör Jens Mattsson efter föredragning av jurist Christina Engström. I den slutliga handläggningen har även chefsjurist Eva Liljefors, säkerhetshandläggare Jesper Rikala och den särskilde rådgivaren Mikael Wiklund deltagit.

Jens Mattsson

Christina Engström

Sändlista:

u.remissvar@regeringskansliet.se

anna.beijemo@regeringskansliet.se

För kännedom

asa.kallen@regeringskansliet.se

Internt FOI

Registrator

GD-sekreterare

Chefsjurist

Forskningsdirektör

GDS

Särskild rådgivare